

ყოველ დღე ორზაბათს გარდა

ფროეზა

ცალკე ხომარი ღირს შაურათ

რედაქცია: სტოლოვაკზე, სერ-
ვიევის ქუჩაზე, ივ. ამირალოვის სახლ-
ში, № 8.

კანტორა რედაქციისა: სერ-
ვიევის ქუჩაზე, ივ. ამირალოვის სა-
ხლში, № 8.

ხელის-მოწერა მიიღება კანტორ-
აში. ბარეზე მცხოვრებთათვის: ВЪ ТИ-
ПОГРАФЪ. ВЪ РЕДАКЦІЮ ГАЗ. „ПРОСВѢ-
ТА“.

გაზეთის ფასი: მთელის წლი-
სა—8 მან., ნახევარ წლისა—4 მან.
და 50 კაპ., ოთხის თვის—3 მან.

განცხადება: მიიღება ქართულის,
რუსულის, სომხურის და სხვ. ენებზე.

ფასი განცხადებისა: დიდი ასო-
ებით ასოზე—1 კაპ., ასო-მთავრულით
სტრიქონზე—8 კაპ., ჩვეულებრივის ცი-
ფეროთი—5 კაპ., პატარა—4 კაპ.

რედაქციას უფლება აქვს გაას-
წოროს და შეამოკლოს დასაბეჭდათ
გამოგზავნილი სტატიები. დაუბეჭდელი
სტატიები ავტორს არ დაუბრუნდება.

რედაქციისაგან დამოუკიდებელი
მიზეზისა გამო, დღევანდელი ნო-
მერი ნახევარი უზრცელის მითი არ
გამოდის.

მიიღება ნახევარი წლის
ხელის-მოწერა გაზეთს
„ფროეზაზე“
ფასი ნახევარი წლის გაზეთისა
(პირველ ივლისიდან პირველ იანვრამდე
1879 წლისა) 4 მან. და 50 კაპეიკი.

ხელის-მოწერა მიიღება: თვალის-
ში, (სერვიევის ქუჩაზე, ივ. ამირალოვის
სახლში, № 8). ძალაქს გარეშე მცხო-
ვრებთათვის აღრეი: ВЪ ТИПОГРА-
ФІИ И РЕДАКЦІИ „ПРОСВѢТА“.

სამართლებლო

(ღროების * კორრესპონდენცია)

რაპა, 20 ივლისს. ღბა ონში იყვნენ
დაბარებულნი რაქის უფლის ყველასო-
ფლების საზოგადოებების მამასახლისე-
ბი. მიზეზი ამ ნაირი არა ჩვეულებრივი
კრებისა იყო უმთავრესი მმართველო-
ბის მოწერილობა, რომლის ძალით რა-
ქის უფლს უნდა წარმოედგინა 247
კაცი მილიციონრები. მათ შორის ორ-
მოც-და-ათი ცხენოსანი და სხვები კი
ქვევითი. შრთი ცხენოსანი ებადლება ორ
ქვევით კაცს, ასე რომ მთელი უფლ-
დამ უნდა გამოწვეული იქნეს 197 კა-
ცი. ეს რიცხვი პროპორციულად გაჭ-
ყვეს სოფლების საზოგადოებებზე...

აღრე დიდიდგანვე უფლის უპრაფლე-
ნიის სახლის გარშემო დაიწყეს ჩონ-ჩქო-
ლი მამასახლისებმა. დილის 11 საათზე
უფლის უპრაფლენის სახლის ზალაში
შაიკრიბენ ჩინოენიკებიც. სოტა ხნის
შემდეგ ერთმა პრისტავთაგანმა გასცა
ბრძანება, რომ ყველანი შეკრებილიყ-
ვნენ ზალაში. მამასახლისებიც ამას მოე-
ლოდნენ. შრთ-ბაშათ შაიკრენ ზალაში,
იშვლიავეს ქულები, სცეს თაყვანი ჩინი-
ანებს და შემდეგ დაიჭირეს ალაგი ნა-
ხევარ წრეთ: უფლის უპრაფლენის თა-
ვი ჩინოენიკები, ზოგნი მუნდირებში,
ზოგნი ნაციონალურ ტანისამოსში, გა-
მოკიპულნი, თავის საკუთარა ღირსების
გამოჩენით, გარს შამოგზავნიენ გრძელ,
წითელ მაუღით დაფარულ სტოლს, რომ-
ლის გვერდით თავს-მჯდომარის ადგი-
ლი დაიჭირა უფ. უფლის უმფროსმა.

როდესაც, ამ ნაირად, ყველამ დაიჭირეს
თავ-თავისი ალაგები, ზალაში რამოდენ-
ნიმე მინუტის განმავლობაში დადგა
სამარული მყუდროება.

მე მეგონა ან კრების თავს-მჯდომარე,
ან რომელიმე ჩინოენიკთაგანი გან-
ურკვევს მსმენელებს, რომ იმათგან
თხოულობენ მილიციონრებს და არა
საღდათებს, მით უფრო, რომ ამ ნაირი
ხმების შედეგი იყო სიღნაღის მაზრაში
აღვლდება. ბოლოს თავს-მჯდომარემ
ამოახველა. დადგა მეტათ მშვენიერი წა-
მი... მიჰყლიტე აქამომდეც კარგათ გა-
მოკყლეტილი თვლები, ვიცქვიტე ყუ-
რები, მაგრამ სასტიკად მოგსტყუედი ჩემს
მოლოდინში; იმან თავიღვანვე იმაზედ
დაიწყო ლაპარაკი რომლების აზრი ის
იყო, თუ რომელი ნაწილი რაქისა მიი-
ღებს თავის-თავზე მოვალეობას გამოა-
წვიოს ცხენოსანი მილიციონრები. აქ
უნდა ვსთქვათ, რომ რაჭა იყოთა ორ
ნაწილათ: ჭვემო-რაჭათ და ზემო-რაჭად.
ჭვემო-რაჭაში საბალახო ალაგები თითქ-
მის სულ არ მოიძეება, ეველა უტყუო
ალაგები ყანებს უჭირავს, ამასთან ამ ნა-
წილს სხვა-და-სხვა მიზეზების გამო, რომ-
მელზედაც აქ არ მაქვს ადგილი მოვი-
ლაპარაკო,—ასხია ღარიბი ხალხი. ზემო-
რაჭაში შედარებით უფრო შეძლებული
ხალხი ცხოვრებს, ამასთან საბალახო
ალაგებიც მოეძეებათ და ამ მიზეზების
გამო გლეხების უმეტეს ნაწილს ცხენ-
ები მოეძეებათ. ეს გარემოება კარგად
იცის უფ. მაზრის უმფროსმა და ამიტოა
მისცა ჭვემო-რაჭველებს კატეგორულმ
კითხვა: შაუძლიანთ მათ თუ არა ცხენ-
ოსანი მილიციონრები გამოაწვიონ. ამ
კითხვაზე ჭვემო-რაჭველების წარმომად-
გენლებმა თითქმის ერთ-ხმათ მიუგეს,
რომ არ შეუძლიანთ.

აქ უნდა ვსთქვათ, რომ ურბო არ
იქნებოდა ამ მამასახლისებისთვის მიეცათ
ღრო ეკითხათ ამის შესახებ თავ-თავის
საზოგადოებებისათვის. შინიცობაა, ზო-
გიერთნი ისურვებდენ ცხენით წასვლას,
მით უფრო, რომ მამასახლისები არ იყ-
ვნენ ამ კითხვაზე მომზადებულნი. ზემო-
რაჭველებმა იკისრეს ეს მოვალეობა; მა-
შინ მამასახლისებს ებრძანათ, რომ გა-
ვიდენ გარეთ ბალკონზე და თავს-მჯდო-
მარე კი ჩინოენიკებითურთ შაუღვენ
ჩიყვას, თუ რამოდენ საზოგადოებას და-
ურბდება ორმოცდა ათი კაცი? აქას
გარდა, იმათ გაჭყვეს მთელი მაზრა რვა
ნაწილათ, თვითოეულ ნაწილს დაუნიშ-
ნეს თვითო ჩინოენიკი, გადასწყვიტეს
რომელმა საზოგადოებამ რამოდენი კა-

ცი უნდა წარმოადგინოს, შემდეგ ისევ
შეკრიბეს ზალაში მამასახლისები და გა-
მოუცხადეს თავის გადაწყვეტილობა. უ-
კანასკნელნი უბჭო, უბუტბუტოთ, რომ-
გორც მოველოდით რაჭველი გლე-
ხისაგან დათანხმდენ ყველაფერზედ.

შარშან გლეხები ვალ-დებულნი იყ-
ვნენ გამოეწყუთ გამოწვეული მილიციონ-
რები ტანით, ფეხით, იარაღით და სხვ.
ამისათვის საზოგადოებას უნდა ამოერ-
ჩია თავის წრიდგან სანდო პირები, რომ-
ლებსაც უნდა მოეკრიფათ ფულები გა-
მოწვეულებისათვის, მაგრამ, როგორც
ამბობენ, მამასახლისებს აქაც ემეცადი-
ნათ გამოეფინათ პირველ ჰლანზე თა-
ვის ანგართ-მოყვარეობა. სანდო პირების
შაგვირათ, იმათ თავათ მოეკრიფათ ფუ-
ლები მილიციონრებისათვის და რომე-
ლიმე ნაწილი ეჩიხნათ ჯიბეში,—რა
ექნათ: მათი ჯიბე მილიციონრების ჯი-
ბეების უახლოვეს იყო იმათთან!! წელს,
მათდა საუბედუროთ, თვითონ მმართვე-
ლობამ აიღო თავის თავზე მილიციონ-
რების დაკაზმა და, ამ ნაირათ, გაათავი-
სუფლა გლეხები ახალი, გლეხებისათვის
მეტად საგრძნობელი, გადასახადისაგან.
ჭვევით კაცს მმართველობა ფულით
აძლევს ორმოც მანეთს და ცხენოსანს
ორმოცს იმ შემთხვევაში, თუ ესენი სა-
ჭირო ტან-ჩაცმით და იარაღით ჩაეღიან;
წინააღმდეგ შემთხვევაში ამ ფულებით
მათ მოიყვანენ.

ბოლოს მაზრის უფროსი მიუბრუნ-
და მამასახლისებს და უთხრა, რომ იმათ
ჭკონდესთ მეტის-მეტი ყურადღება იმის-
თანა კაცებზე, რომლებსაც აქეთ განმა-
ვლობა ხალხზე და რომელიც, ამას-
თან, ავრცელებენ ხალხში ცუდ ხმებს
შესახებ მილიციონრების გაწვევისა.

ოცდა ერთ იენის ჩინოენიკები დაად-
გენ გზას სოფლებისაკენ მინდობილო-
ბების აღსასრულებლათ. მე დავესწარი
რამოდენიმე საზოგადოებაში ყრილობის
ღროს და შემეძლიან ვსთქვათ, რომ რი-
გიანად არ ასრულებდნენ ზოგი ერთი
იმათგანნი მოვალეობასა, რომლებ-
ბიც უფ. ჩხრკია-რაჭველის, იგივე პლ.
წულუკიდის, აზრით პატიოსნების იდეალ-
ნი არიან. მაგრამ იმათზე შემდეგ.

ამ განკარგულებებთან მამასახლისებს
დაერიგათ დაბეჭდილი განცხადებანი,
რომლებით გლეხებს ეძლევათ ნება ოტ-
კის გამოხდისა, მხოლოდ ამაზე მათ უნ-
და აცნობონ ადგილობრითი თანამდე-
ბობის პირს აკციზის სასამართლოსას და
რასაკვირველია, იხადონ ჯეროვანი
აკციზი.

როგორც კუროზი, ამ განცხადებ-
 ლამ მომყავს შემდეგი ადგილი: „ზოგი-
 ერთთა მცხოვრებთაგანს ძავეკისის მხა-
 რისასა აქეთ თავები სასმელების სახადის
 ქვაბებისა, რომელნიცა შეადგენენ არ-
 სებულს ნაწილს ამა ქვაბებთა და არ
 უცხადებენ ამას აკციზის ზედა-მხედველს,
 რაისათვისაც აღნიშნულნი ქვაბების თა-
 ვები რჩებიან აღუბეჭდელათ; ამ ქვაბე-
 ბის თავის საშუალებით შაუძლიანთ ნა-
 მალევით გამოხადონ ოტკა, ვინაიდგან
 შესაძლოა ადვილათ იმოგონონ იმ თა-
 ვებზედ მოსარგები ქვაბები, თითქმის დი-
 დის ზომისა“. თუ ქვაბებს იმოგონიან,
 თავების ზოგენა რაღა გასაჭირია? ენაც
 ხომ ლამაზია! როგორ ფიქრობთ, ამის-
 თანა გამოცხადებები რომ ვერ გაიგოს
 სოფელში ნასწავლმა გლეხის შვილმა.
 ჩაჭყქეს თავში მამა მისი, თუ არა?...
 გარწმუნებთ, ჩაჭყქეს.

ზოგოლეთელი

ოპის უაღრესი

ინგლისურს გაზეთებში დაბეჭდილია
 მორიგების პირობა ინგლისსა და ოსმა-
 ლეთის შორის, რომლიდამაც სჩანს, რომ
 ამ მორიგების მუხლნი არიან შემდეგნი:

მუხლი 1. თუ რომ ბათუმი, ქარ-
 სი, არტანა ანუ ერთ-ერთი მათგანი
 დარჩება რუსეთს, და თუ შემდეგ რუსე-
 თი კიდევ განიზრახავს დაიჭროს რო-
 მელიმე ადგილები მისი იმპერატორების
 ღიდებულების სულთანისა აზიის სამფ-
 ლოზებლოში, დადგენილის შეკრულების
 მორიგების პირობით, ინგლისი ეალად
 რაცნს თავის-თავს შეუერთდეს მის იმპე-
 რატორებით ღიდებულებას სულთანის
 დასაცველად იმ ადგილებისა იარალით.

ნაცვლად ამისა მისი იმპერატორე-
 ბითი ღიდებულებას უთქვამს, ინგლისსა

შემოიღოს საჭარო რეფორმებ, (რო-
 მლების შესახებაც ორივე სახელმწიფო-
 ნი შემდეგ მორიგდებიან), რომელნიც
 ენებიან კარგ ადმინისტრაციას, და ქრი-
 სტიანების დაცვას და სხვა პარტის ქვე-
 შევრდომ ხალხებს, რომელნიც სცხა-
 ვრობენ იმ ადგილებზედ; იმისთვის, რომ
 ინგლისს ჰქონდეს შეძლება მიიღოს სა-
 ჭირო საშუალებანი ამ შეკრულობის
 აღსასრულებლად, მასი იმპერატორები-
 თი დიდებულება სულთანი თანხმდება
 დაუთმოს კუნძული ძაპრი ინგლისს

მუხლი II. მხლანდელი მორიგე-
 ბის შესახებ მოხდება რატიფიკაცია, და
 ვაცვლა რატიფიკაციებისა მოხდება ერთ-
 თი თვის განმავლობაში, ანუ ადრე, თუ
 ეს შესაძლებელი იქნება. დასამოწმებ-
 ლად ორი მხარის წარმომადგენელთ მო-
 აწერეს ხელი ამ პირობას და დაასვეს
 თავით ბეჭდები.

შეკრულია სტამბოლში ოთხს იენისს,
 ათას რეაას სამოცდა თვრამეტს წელსა.

ა. ბ. ლეიარდ
 ნ. საფეტ.

ამ მორიგებას აქვს დამატება, რომე-
 მელიც მდგომარეობს შემდეგში:

დამატება. მარდაწყვეტილია ორი-
 ვე მორიგებულთა მხარეთა შორის, რომ
 ინგლისი თანხმდება შემდეგ პირობებით,
 შესახებ იმისგნით კუნძული ძაპრის და-
 ჭერისა და მმართვისა:

1. თათრების სარწმუნოებრივი სამს-
 ჯაგრო (მეხველესი შერი) კიდევ იქნება
 კუნძულზედ და დაიწყებს მართვას მხო-
 ლოდ სარწმუნოების შესახებ საქმეები-
 სსს და სხვას არაფერს, რაც შეეხება კუნ-
 ძულის თათრებს.

II კუნძულის თათრების რეზიდენ-
 ტათ დანიშნება. ოსმალეთის კეთილ
 მსახური სამსჯაგრო ადგილებისაგან სა-
 მმართველოდ, თანხმად ოსმალეთისა,
 რომელიც დანიშნება ინგლისის მმარ-
 თებლობისაგან, ადმინისტრაციის ფონ-

დისა, ქონებისა და მიწებისა, თათრების
 მჩითების კუთვნილებათა. სასაფლაოთა,
 შკოლათა, რომელნიც არსებობენ ძაპ-
 რის კუნძულზედ.

III ინგლისი დაიწყებს გადამსწავლ-
 ველ წლივ პარტისთვის მთლად ეხლან-
 დელს შემოსავლის დანაშთენს, გარდა
 გასავლისა კუნძულის ადმინისტრაციი-
 ჩათვის; ეს დანაშთენი იქნება გამოანგა-
 რიშებულთი უკანასკნელი ხუთი წლის
 შემოსავლის საშუალო ჯამიდან, რომე-
 ლიც შეარდგენს 22,936 ჰანას და რო-
 მელიც შემდეგში კარგად განხილულ უნ-
 და იქნას, იმის გარდა, რომელიც შემოვა
 მამულის იჯარით გაცემით ან გაყიდვით
 და უძრავი ქონებიდან, რომელნიც ეკუ-
 თენიან სახელმწიფოს ოთომენების ხა-
 ზინას ამ დროს განმავლობაში.

IV: ოსმალეთს შეუძლიან თავისუფ-
 ლათ გაყიდოს და მისცეს იჯარით მიწე-
 ბი და სხვა ქონება ძაპრისა, რომელნიც
 ეკუთვნიან სახელმწიფოს და ოთომანე-
 ბის ხაზინას, გაყიდვით ან იჯარაში აღ-
 ბული ფული არ შეადგენს კუნძულის
 შემოსავლის ნაწილს, მოხსენებულს მე
 III მუხლში.

V. ინგლისის მართებლობას თავის
 წამომადგენელთა შუამავლობით შეუძ-
 ლიან იყიდოს კარგ ფასად პატრონების
 დაუკითხავად შეუპოშავებელი მიწები და
 საჭარო ადგილები, რომელნიც საჭა-
 რონი არიან საზოგადო გასაუმჯობესე-
 ბელადან საზოგადო სარკებლობისათვის.

VI. თუ რომ რუსეთი დაუბრუნებს
 ოსმალეთს ქარსს და სხვა სომხეთში
 დაჭერილ მიწებს ამ უკანასკნელ ომის
 დროს, კუნძული ძაპრი განთავისუფლე-
 ბული იქნება ინგლისისაგან და პირობა
 შეკრული 4 იენისს 1878 წ. დაჰკარგავს
 თავის ძალას.

შეკრულია სტამბოლში, 1 იელისს
 1878 წ.

ხელ მოწერილია: ა. ბ. ლეიარდ.
 ნ. საფეტ.

რკ. გზა.	დილა.	სალამ.	II კ.	III კ.	ტელეგრაფი	მ. კაბ	მაზანდა	მან კაბ	თფილისის სამკურნალო
თფილისი	9 21	5 18			მ.ცი სიტყვა თფილისიდან:		თფილისი, 13 იელისს.		მრეწვის მედანიზე, წინამძღვაროვის
მცხეთა	10 11	6 27	- 68	- 38	ჭუთაისს, შოთს	1	შვე. თუა. ზანჯისა, ფთ.	1 45	სახლებში.
ზორი	11 58	9 43	2 40	1 33	ზორს, ღუშეთს, სიღნაღს	- 50	შვეილი წითელი.	1 30	ავთომყოფებს მიიღებენ ყოველ დღე,
ხაშური	1 29	11 57	3 92	2 18	როსტოვს, მდენას, მოსკოვს	2	ჭერი ფუთი	1 20	კვირას გარდა, დილის 9—1 მდინ.
სურამი	1 44		4 42	2 46	პეტერბურგს, შარშავას	2	ბამბა მრეწვისა, ფუთი	7	მ რ შ ა ბ ა თ ს: მიუჩირიანც—ხი-
შვირილა	5 49		5 81	3 23	ოსმალეთში, შვეიცარიაში	3	— ამერიკისა, ფუთი	7 50	რურგი, შარალევიჩი—შინაგ. ავთომყოფ.
რიონი	6 57		6 75	3 75	იტალიაში და საფრანგეთში.	3 50	ბაპენტლი ბამბა ფუთი.	10	ს ა მ შ ა ბ ა თ ს: მერმიშვიი შინაგ.
სამტრედია	7 51		7 73	4 29	ინგლისში	3 75	მატყლი თუშური ფთ.	8	ავთომყოფობის, რეიხი და ბახუტონი
ახ.სენაკი	8 43		8 57	4 76	ვოლგა		— თარაქმისა ფთ.	4	— ბებიაობის თვალის.
ფოთი	9 50		9 75	5 42	ა) თფილისიდან: სამზღვარ გა- რეთ, მუთაისს, რუსეთს—ყოველ დღე კვირას გარდა. ზუგდ. ორშ. და სამშ. მ.ზურ.—პარასკ. და ორშ. ძახეთს— სამშ. და შაბ. ბ) მუთაისიდან: თფილისისა და შოთისაკენ—ყოველ დღე, კვირას გარდა. მ.ზურგეთს— ორშ. და პარასკ.		აბრეშუმი ნუხური სტ. ძონი, ფუთი.	2	მ. თ ხ შ ა ბ ა თ ს: მერმიშვიი—ში-
შატი	9 83				წიგნის გაგზავნა რუსეთში კაბ.		შონის სანთელი ფუთი.	6 50	ნაგანი ავთომყოფ., ბაკეტა—გულის და
ახ.-სენაკი	10 14		1 18	- 66	და სამზღვარ გარეთ:		სტერინის სანთელი, ფ.	9	ნერვების ავთომყოფ.
სამტრედია	11 5		2 6	1 14	ლაი წიგნის	4	ხორცი ძროხისა, ლიტ.	12 80	ს ზ თ შ ა ბ ა თ ს: მერმიშვიი — ში-
რიონი	12 13		3 4	1 69	და ბეკდილის (სამი მისხალი)	8	— ცხვრისა, ლიტრა	— 90	ნაგანი ავთომყოფ. ბაგრინსკი — თვალის
შვირილა	1 18	ლაშე	3 98	2 21			სპირტი, ვედრო	— 90	და მარტეტი—კბილის.
სურამი	5 12	1 10	5 33	2 96			შაქარი, ბროც. ფუთი	5 20	პ ა რ ა ს კ ე ვ ს: მერმიშვიი — შინაგ.
ხაშური	5 39	1 37	5 84	3 24			— ფხენილი ფუთი	6	ავთომყოფ. ბახუტოვი და მიუჩირიანცი.
ზორი	7 5	4 8	7 36	4 9			შავა გრგვალი, გირვ.	— 70	შ ა ბ ა თ ს: მერმიშვიი შინაგანი ავთ-
მცხეთა	8 50	6 59	9 8	5 4			ხუთი ქუნჯუთისა ფუთ.	13	მყოფობის, რეიხი — თვალის ავთომყოფ.
თფილისი	9 31	7 56	9 75	5 42			თამბაქო, საშუალო ფუთი	8 50	და ბაკეტი — გულის და ნერვების.